

**Kristýna Bernardová. Nacismus a okultismus
v protektorátu: osudy Jiřího Arvéda Smíchovského
a Jana Kefera. Praha: Academia, 2021. 225 s.,
28 nečíslovaných stran obrazových příloh.**

Akademickému studiu okultního milieu v českých zemích od konce 19. století do nástupu socialismu byla věnována zatím jen okrajová pozornost. Průlomová je samozřejmě první práce na tomto poli *Novodobý český hermetismus* (1995, 2009) od Milana Nakonečného. Knihy *Kabalistická theurgie* (2009) od Marka Dluhoše a *Akulturace hinduismu a formování moderní religiozity* (2010) od Milana Fujdy, jež reflektují adaptaci indických tradic českými okultisty, jsou doposud jedinými odbornými monografiemi k českému okultismu, pomineme-li několik magisterských, bakalářských anebo doktorských prací. Velké množství článků k tématu publikoval Petr Kalač z Dokumentačního centra českého hermetismu a důležitá je i editorská činnost Martina Jůny, který vydává v nových edicích původní prvorepublikové práce českých okultistů. Jůna mimo jiné napsal kratší práci o Janu Keferovi (Epika, 2013). Na práci zejména Milana Nakonečného, ale částečně i Marka Dluhoše navazuje předkládaná kniha Kristýny Bernardové o osudech dvou výrazných postav československé meziválečné okultní scény – Jana Kefera (1906–1941) a Jiřího Arvéda Smíchovského (1897–1951). Jan Kefer byl předsedou *Společnosti českých*

hermetiků Universalia, což byla největší a nejznámější okultní skupina v meziválečném Československu s velkým veřejným dosahem. Kefer byl knihovníkem v Knihovně Národního muzea a čtenáře Českého lidu jistě pobaví skutečnost, že Keferovým poručníkem během nezletilosti byl Čeněk Zíbrt, který mu později nabídl právě práci knihovníka v muzeu. Jirí Arvéd Smíchovský byl během svého života spolupracovníkem několika tajných služeb, včetně nacistické, a sklony k nacismu projevoval ještě před protektorátní érou. Oba muže pojilo členství ve společnosti *Universalia*, dále jejich zájem o magii a okultismus, ale třeba i to, že Smíchovský nepřímou Kefera udal nacistům. Zatímco Smíchovský se ještě několik let před svou smrtí ve vězení pokoušel magicky vyvolávat dábla, spolupracoval s nacisty (pokoušel se získat na svou stranu i socialistický režim), „nenáviděl vše české“ a za své činy si vysloužil přezdívku „malostranský ďábel“ (s. 56), Kefer byl naproti tomu silně věřícím katolíkem a velkým vlastencem, který chtěl za pomoci magie a okultismu pozvednout český národ.

Knihla je přepracovanou verzí magisterské práce autorky a je postavena na analýze archivních materiálů. Na necelých dvou stech stranách

Bernardová popisuje do velkých detailů, které bylo možné dohledat v archivech, jednotlivá úskalí životů obou mužů. Velmi stručný úvod i závěr je doplněný pětistránkovou kapitolou představující české okultní milieu a vymezující terminologii. Další, sedmistránková kapitola vysvětluje přístup nacistů k okultismu – od první inspirace okultními myšlenkami, jako byla ariosophie apod., až k perzekuci okultních hnutí od roku 1941. Kniha jen stručně referuje k dnes již překonané, třebaže průkopnické, práci Nikolase Goodricka-Clarka *Okultní kořeny nacismu* (1985, česky 1998) a opomíjí jakékoli další práce v tomto poli – například nedávno publikovanou práci od Erica Kurlandera *Hitlerova monstra* (2017, česky 2021) a celou řadu starších dalších – například *Between occultism and Nazism* (2014) od Petera Staudenmaiera, *The stepchildren of science* (2009) od Heather Wolframové. Co se týká francouzského okultismu, důležité práce z posledních let jsou *Laboratories of faith: Mesmerism, spiritism, and occultism in modern France* (2009) od Johna W. Monroeho nebo *Sozialismus, Katholizismus und Okkultismus im Frankreich des 19. Jahrhunderts* (2016) od Juliana Strubeho. Třetí kapitola představuje dopady nacistického zátahu na okultní skupiny v rámci celé nacistické říše: v rámci tzv. „akce Hess“ bylo v protektorátu Čechy a Morava zatčeno asi 250 osob, později byla velká část z nich propuštěna, do vězení a koncentračních

táborů se dostalo celkem 25 osob (s. 36). Zásadní částí knihy jsou samozřejmě dvě kapitoly pojednávající o životech Smíchovského a Kefera. Zhruba devadesátistránková kapitola o Smíchovském čerpá převážně z archivu bezpečnostních složek a výpovědí různých aktérů u poválečného Mimořádného lidového soudu, které se dochovaly v pražském okresním archivu. Kapitola o Keferovi je vzhledem k větší nedostupnosti materiálů zhruba o polovinu kratší (46 stran). Bernardové se povedlo poskládat spletité životní cesty obou mužů velmi detailně (někdy až přespříliš). U Smíchovského stojí za zmínku třeba to, že se velkou měrou podílel na vzniku nacistického propagandistického spisku *Golem... metla Čechů* spojujícího židy a zednáře, které obviňuje z úpadku českého národa. Autorem spisku byl vedoucí kanceláře nacistické zpravodajské služby Sicherheitsdienst v Praze Walter Jacobi. Smíchovský ke spisku připravoval podklady a zřejmě jej i přeložil do češtiny (s. 84–89). Zajímavé jsou i detaily ze Smíchovského věznění během války a po válce (s. 107–138). Kniha přináší i zajímavé detaily z Keferova života – například o jeho angažmá v politice, konkrétně v Národní straně lidové, kterou pomáhal zakládat a která po propadu ve volbách v roce 1938 ukončila činnost, či o jeho publikační činnosti ve stranickém časopise *Sociální boj* (s. 151–154).

Autorka si kladla za cíl zejména popsat či zrekonstruovat životy

dvou českých okultistů za protektorátu (s. 10) a uvést na pravou míru některé dříve publikované a zavádějící informace o českém okultismu (s. 195). To se jí do velké míry povedlo, ale je to i částečnou slabinou knihy. Na jednu stranu jsou první tři kontextové kapitoly poměrně krátké, nepracují ani s žádnou teorií (knihy tuto ambici nemá), ani nenavazují na žádnou zahraniční literaturu nebo vědeckou diskusi, což knihu limituje a omezuje jen na českou provenienci. Třebaže kniha mapuje českou scénu, právě konceptualizace okultismu v celoevropském rámci by

knize pomohla propojit lokální a zatím spíše neprobádanou oblast československého okultismu se širším evropským kontextem. Na druhou stranu, jak již bylo řečeno, kniha přináší velké množství nového archivního materiálu a je velmi zajímavým čtením zejména pro znalce dějin (českého) okultismu. Pochvalu si autorka zaslouží za mravenčí práci v archivu a ukázkově odcitované zdroje. Kniha doplňuje bádání o okultismu v českém kontextu a je vhodná pro všechny zájemce o danou problematiku.

Pavel Horák (EÚ AV ČR, v. v. i., Praha)

**Lívía Šavelková – Jana Jetmarová – Tomáš Boukal (eds.).
Původní obyvatelé a globalizace. Červený Kostelec:
Nakladatelství Pavel Mervart, 2021. 728 s.
ISBN 978-80-7465-487-9**

Recenze na kolektivní monografie s deklarovaným autorstvím jednotlivých kapitol se nepíše snadno. Každá kapitola by si totiž zasloužila samostatnou recenzi ctící svým detailem a rozsahem úsilí, které autor či autoři psaní své kapitoly věnovali. O to těžší je to u recenzované knihy *Původní obyvatelé a globalizace*, která má 14 samostatných kapitol, 12 různých autorů a více jak sedm set stran hutného textu. V následujících řádcích se proto soustředím na obecné postřehy s občasnými odkazy na vybrané

kapitoly ilustrující ten který aspekt složitého vztahu mezi „původností“ a „globalizací“.

Celkový dojem z knihy je rozhodně výborný. Jedná se o unikátní počín nejen v českém prostředí. Jednotlivé kapitoly jsou psány vynikajícími odborníky na danou oblast či téma a z jejich textů je znát hluboká znalost kontextu i osobní výzkumné zkušenosti z popisovaného území. Po odborné stránce nelze textům nic moc vytýkat a je radost se do nich začíst. Některé kapitoly vedou mírou svého záběru